

Jak skutecznie działać rzeczniczo na poziomie lokalnym

---

organizator:

FUNDACJA
IM. STEFANA BATOREGO

Masz
Głos

Iwona Janicka

Od 25 lat współpracuje z organizacjami społecznymi i samorządami, angażuje się w tworzenie polityk publicznych, wzmacnianie głosu społeczeństwa obywatelskiego i upowszechnianie praw i wartości UE. Zasiada w licznych gremiach dialogu od poziomu lokalnego po europejski, m.in. jako Przewodnicząca Wielkopolskiej RDPP, członkini krajowej RDPP, Przewodnicząca Grupy Roboczej ds. Społeczeństwa Obywatelskiego Komitetu Monitorującego Program FERS 2021–2027. W latach 2016–2022 była koordynatorką regionalną akcji Masz Głos.

Czy zajmiemy się dzisiaj?

- na czym polega rzecznictwo i jakie są jego podstawy prawne,
- jak krok po kroku zaplanować proste działanie rzecznicze,
- jakie są narzędzia i formy przydatne w pracy rzeczniczej,
- jak formułować argumenty i postulaty,
- jakie bariery i ryzyka mogą pojawić się po drodze.

Działam na rzecz...

• Czym jest rzecznictwo?

Rzecznictwo (ang. advocacy) to działania podejmowane w imieniu i na rzecz określonej grupy **osób, idei lub wartości**, których celem jest wpływanie na decyzje polityczne, społeczne lub gospodarcze.

To proces, a nie jednorazowe działanie – obejmuje edukację, komunikację, analizę danych, budowanie sojuszy i pracę z decydentami

Dlaczego NGO prowadzą rzecznictwo?

Reprezentacja interesów

Reprezentują interesy społeczności, z którymi pracują i które mają ograniczony dostęp do decydentów

Prawa i równość

Upominają się o prawa, dostęp do usług lub równe traktowanie marginalizowanych grup

Zmiana świadomości

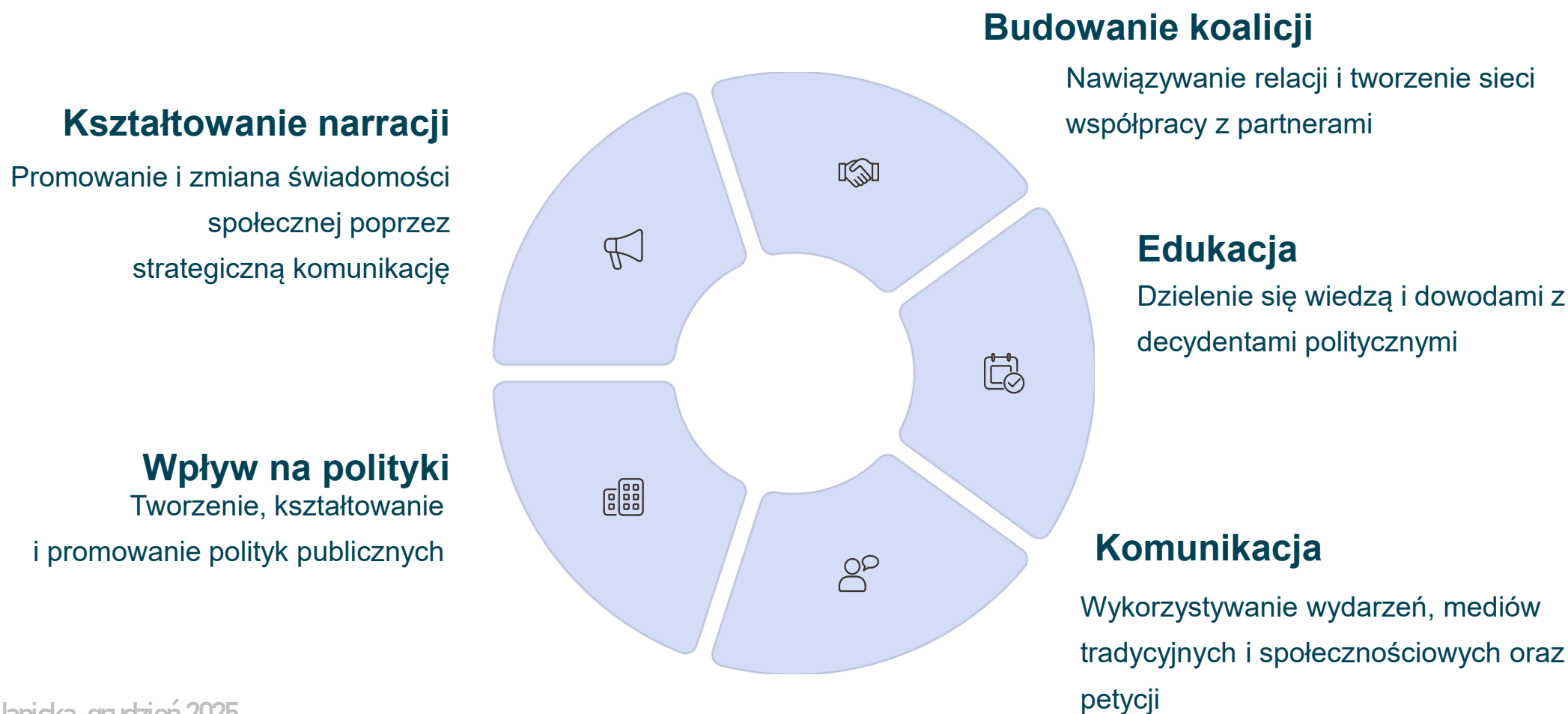
Zmieniają świadomość społeczną i kształtują narrację publiczną wokół ważnych kwestii

Zmiany systemowe

Promują zmiany systemowe i przepisów, które ułatwią funkcjonowanie grup potrzebujących wsparcia

Pięć wymiarów rzecznictwa

Rzecznictwo a ... lobbying?

Rzecznictwo

- Reprezentuje interesy społeczności
- Oparte na wartościach, prawach człowieka
- Szeroki zakres działań
- Transparentne i edukacyjne

Lobbing

- Nierzadko reprezentuje interesy komercyjne, a nie interes ogółu
- Oparte na interesach biznesowych,
- Skupione na konkretnych decyzjach
- Może być mniej przejrzyste

Choć narzędzia mogą być podobne, intencje i wartości są różne
– NGO działają w interesie publicznym.

Jakich znamy rzeczników / rzeczniczki pełniących funkcje publiczne?

Przykładowo:

- Rzecznik Praw Obywatelskich
- Rzecznik Praw Dziecka
- Rzecznik Praw Pacjenta
- Rzecznik Praw Konsumenta
- Rzecznik MŚP

Kim jest i jak działa rzecznik?

Kim jest rzecznik/rzeczniczka?

Głos społeczności

Osoba, która reprezentuje interesy i potrzeby określonej grupy społecznej w dialogu z decydentami

Ekspert/-ka merytoryczna/-y

Znawca/-czyni tematu, który/-a potrafi przedstawić fakty, dane i argumenty w sposób przekonujący

Budujący/-a mosty

Mediator/-ka między społecznością a władzą, który/-a tworzy przestrzeń do konstruktywnego dialogu

Dlaczego decydenci w ogóle potrzebują głosu NGO?

- Wiedza praktyczna
- Legitymizacja decyzji, szersze poparcie społeczne
- Wczesne ostrzeżenie, tj. organizacje nierzadko wcześniej sygnalizują problemy zanim staną się kryzysami)
- Identyfikacja nieprzewidzianych konsekwencji podejmowanych decyzji
- Oddolna perspektywa
- Reprezentacja różnorodnych głosów
- Niezależny monitoring
- Innowacyjne i nieoczywiste rozwiązania
- Budowanie zaufania społecznego
- Reprezentują grupę wyborców

**W jakich formach
wywieramy wpływ
na rządzących?**

**Jakie formy
rzecznictwa
prowadzimy?**

Różnorodność form rzecznictwa

Skuteczne rzecznictwo wymaga wykorzystania różnych metod i narzędzi dostosowanych do kontekstu, grupy docelowej i etapu procesu zmiany.

Udział w komisjach

Bezpośredni wpływ przez uczestnictwo w posiedzeniach komisji i zespołów roboczych

Wydarzenia publiczne

Protesty, pikniki sąsiedzkie i inne formy mobilizacji społecznej

Kampanie medialne

Budowanie świadomości i wywieranie presji publicznej poprzez media tradycyjne i społecznościowe

Inne przykładowe formy działalności rzeczniczej

Pisma z rekomendacjami

Przygotowanie merytorycznych propozycji zmian legislacyjnych skierowanych do decydentów

---

Badania i raporty

Publikowanie analiz i raportów pokazujących skalę problemu i skuteczność rozwiązań

Petycje obywatelskie

Zbieranie podpisów i demonstrowanie szerokiego poparcia społecznego dla postulowanych zmian

---

Budowanie koalicji

Tworzenie sojuszy z innymi organizacjami dla zwiększenia siły przebiccia

Odpowiedni dobór technik i narzędzi

Działania angażujące społeczność

Takie, które przyniosą najlepszy efekt zaangażowania danej społeczności – spotkania, warsztaty, akcje lokalne

Działania upowszechniające

Pozwalające dotrzeć do szerszej grupy, nie tylko lokalnie – kampanie medialne, petycje, publikacje

Działania oddziałujące na decydentów

Bezpośrednio (spotkania, ekspertyzy, stanowisko) lub pośrednio np. poprzez wydarzenia otwarte, w których decydenci wezmą udział

Różnorodność form jest ważna, ale efektywność jeszcze ważniejsza!

Diagnoza i analiza interesariuszy

Budowanie sojuszy i koalicji

Dobór form i narzędzi

Realizacja

Ewaluacja

Krok po kroku

- **Cele rzecznictwa**
- **Nakłady i zasoby** – budżet, czas, kompetencje zespołu, dostępne narzędzia
- **Interesariusze** – identyfikacja sojuszników, przeciwników i niezdecydowanych
- **Ryzyko i bariery** – polityczne, prawne, społeczne ograniczenia działań

Okoliczności i wyzwania

Skuteczne rzecznictwo wymaga uwzględnienia kontekstu politycznego, społecznego i zasobów dostępnych dla organizacji

- SLAPP tj. Strategiczne pozwy przeciwko partycypacji publicznej (ang. Strategic Lawsuits Against Public Participation)
- dbanie o zdrowie psychiczne, umiejętność odpoczynku i regeneracji
- umiejętności i bariery komunikacyjne, negocjacyjne, wystąpień publicznych, współpraca z mediami, media społecznościowe, organizacja akcji
- etyczne aspekty, poczucie konfliktu interesów
- GONGOs & BONGOs

- ostracyzm
- typowe podejście, gdy odkryłam/-em trupa w szafie... co w sytuacji, gdy staliśmy się “persona non grata”?
- osamotnienie
- niezrozumienie wśród bliskich
- dlaczego nie zajmie się Pan/Pani czymś pożytecznym?
- radzenie sobie w sytuacji kampanii oszczerstw / smear campaign

„Rób to, co czujesz w swoim sercu, aby mieć rację
– i tak będziesz krytykowany/a.

Będziesz przeklęty/a, jeśli to zrobisz
i przeklęty/a, jeśli tego nie zrobisz.”

- Eleanor Roosevelt

Traktat o Unii Europejskiej (TUE)

Karta Praw Podstawowych UE

Konstytucja RP

Art. 14. Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu.

Art. 54. Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.

Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

**Ramy prawne
partnerstwa, dialogu,
pluralizmu**

- **Agenda 2030 ONZ**
Cel 17 Partnerstwo na rzecz celów
- **Europejski Kodeks Partnerstwa, przyjęty**
Rozporządzeniem delegowanym Komisji
(UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w
sprawie europejskiego kodeksu
postępowania w zakresie partnerstwa w
ramach europejskich funduszy
strukturalnych i inwestycyjnych;
- **Zasada partnerstwa w Polsce, jako jedna z**
zasad współpracy określonej w art. 5 ust. 3
ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o
działalności pożytku publicznego i o
wolontariacie.

**Ramy prawne
partnerstwa, dialogu,
pluralizmu**

ZASADY WSPÓŁPRACY organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi

(określone w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – art. 5 ust 3)

- pomocniczości
- suwerenności stron
- **partnerstwa**
- efektywności
- uczciwej konkurencji
- jawności

Zasada partnerstwa

Partnerstwo oznacza celowy proces, a partnerzy angażowani są na wszystkich etapach realizacji polityki UE, tj.:

- ❖ programowania,
- ❖ wdrażania,
- ❖ monitorowania,
- ❖ ewaluacji.

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych

Europejski Kodeks Partnerstwa

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

1 KONIEC
Z UBÓSTWEM

2 ZERO
GŁODU

3 DOBRE ZDROWIE
I JAKOŚĆ ŻYCIA

4 DOBRA JAKOŚĆ
EDUKACJI

5 RÓWNOŚĆ
PŁCI

6 CZYSTA WODA
I WARUNKI
SANITARNE

7 CZYSTA I DOSTĘPNA
ENERGIA

8 WZROST
GOSPODARCZY
I GODNA PRACA

9 INNOWACYJNOŚĆ,
PRZEMYSŁ,
INFRASTRUKTURA

10 MNIEJ
NIERÓWNOŚCI

11 ZRÓWNOWAŻONE
MIASTA
I SPOŁECZNOŚCI

12 ODPOWIEDZIALNA
KONSUMPCJA
I PRODUKCJA

13 DZIAŁANIA
W DZIEDZINIE
KLIMATU

14 ŻYCIE
POD WODĄ

15 ŻYCIE
NA LĄDZIE

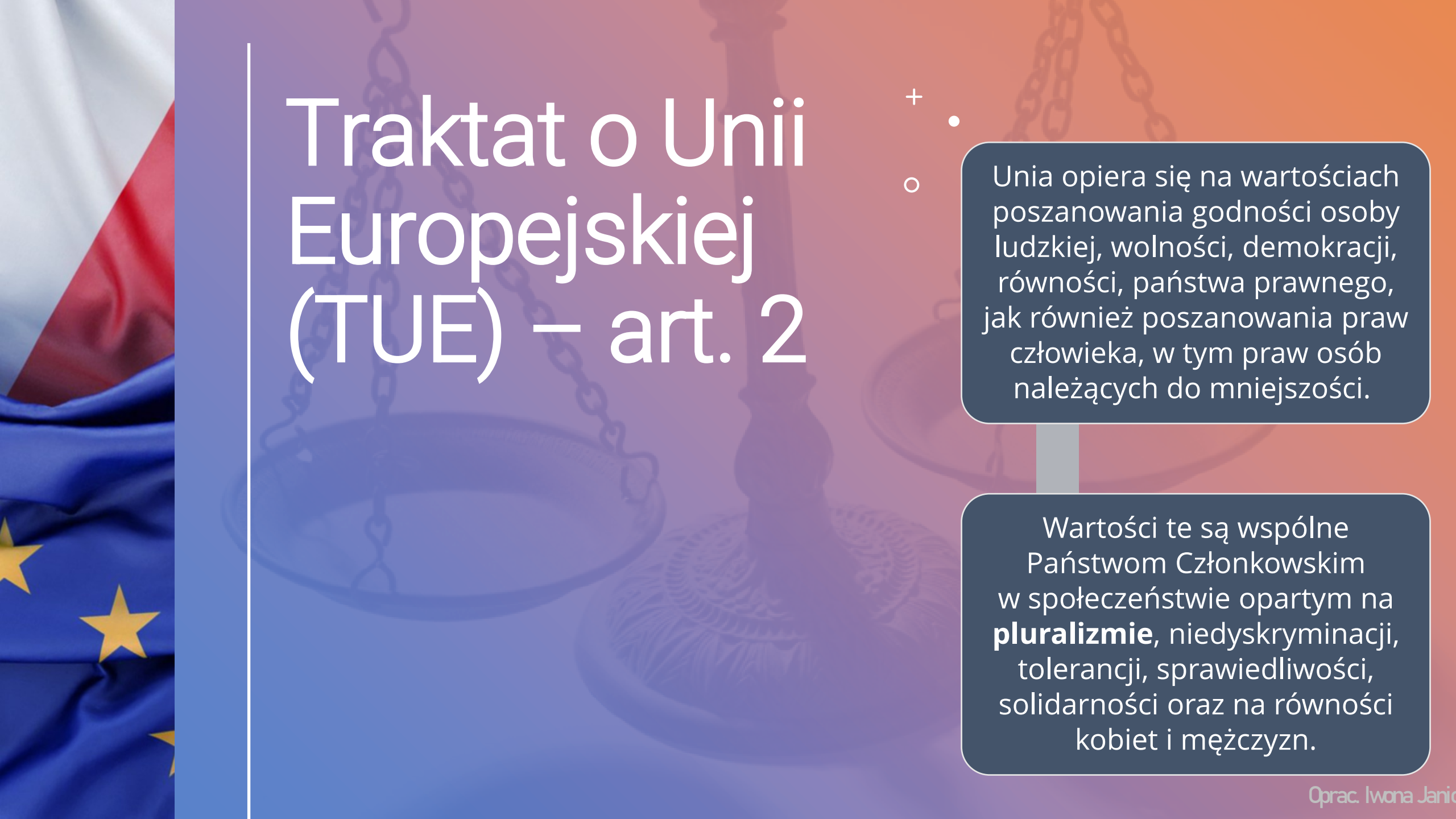
16 POKÓJ,
SPRAWIEDLIWOŚĆ
I SILNE INSTYTUCJE

17 PARTNERSTWA
NA RZECZ CEŁÓW

CELE
ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

Traktat o Unii Europejskiej (TUE) – art. 2

- +
-
-

Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości.

Wartości te są wspólne Państwom Członkowskim w społeczeństwie opartym na **pluralizmie**, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn.

Traktat o UE

Artykuł 9. We wszystkich swoich działaniach Unia przestrzega zasady równości swoich obywateli, którzy są traktowani z jednakową uwagą przez jej instytucje, organy i jednostki organizacyjne. [...]

Artykuł 10 ust. 3. Każdy obywatel ma prawo uczestniczyć w życiu demokratycznym Unii. Decyzje są podejmowane w sposób jak najbardziej otwarty i zbliżony do obywatela.

Artykuł 11.

1. Za pomocą odpowiednich środków instytucje umożliwiają obywatelom i stowarzyszeniom przedstawicielskim wypowiadanie się i publiczną wymianę poglądów we wszystkich dziedzinach działania Unii.

Traktat o funkcjonowaniu UE

Artykuł 15

1. W celu wspierania dobrych rządów i zapewnienia uczestnictwa społeczeństwa obywatelskiego, instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii działają z jak największym poszanowaniem **zasady otwartości.**

Karta Praw Podstawowych UE

Artykuł 11

Wolność wypowiedzi i informacji

1. Każdy ma prawo do wolności wypowiedzi. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei **bez ingerencji władz publicznych** i bez względu na granice państwowe.
2. Szanuje się wolność i **pluralizm mediów.**

- DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2024/1069 z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie **ochrony osób, które angażują się w debatę publiczną**, przed oczywiście bezzasadnymi roszczeniami lub stanowiącymi nadużycie postępowaniami sądowymi ("strategiczne powództwa zmierzające do stłumienia debaty publicznej") [\[LINK\]](#)
- ZALECENIE KOMISJI z dnia 12.12.2023 r. w sprawie **propagowania zaangażowania obywateli i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w procesy kształtowania polityki publicznej oraz ich skutecznego uczestnictwa w tych procesach** [\[LINK\]](#)
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 11 listopada 2021 r. w sprawie **wzmocnienia demokracji oraz wolności i pluralizmu** mediów w UE – niewłaściwe wykorzystywanie postępowań cywilnych i karnych do uciszania dziennikarzy, organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego (2021/2036(INI)) [\[LINK\]](#)

Przydatne dodatkowe regulacje

Partycypacja obywatelska podczas planowania i zagospodarowania przestrzennego

Partycypacja podczas planowania i zagospodarowania przestrzennego

---

na podstawie Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:

- sporządzanie projektu **planu ogólnego gminy**,
wcześniej studium uwarunkowań i kierunków rozwoju
przestrzennego
*ustawa określa minimalne warunki przeprowadzenia
konsultacji: harmonogram i zasady informowania i
przeprowadzania konsultacji społecznych, tryb informowania
o wynikach konsultacji, a co ważniejsze kwestie partycypacji
społecznej i jej cele*
- sporządzanie **miejscowego planu zagospodarowania
przestrzennego**
*ustawa określa minimalne warunki dotyczące trybu
przeprowadzenia konsultacji*

Zapewnienie partycypacji polega na:

- umożliwieniu udziału interesariuszom planowania i zagospodarowania przestrzennego w przygotowaniu aktów planowania przestrzennego, w tym wypowiedania się, składania wniosków lub uczestnictwa w konsultacjach społecznych;
- **poznaniu potrzeb, zebraniu stanowisk i pomysłów** interesariuszy dotyczących polityki przestrzennej;
- prowadzeniu działań **edukacyjnych i informacyjnych** o istocie, celach i zasadach planowania i zagospodarowania przestrzennego;
- **inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu** między interesariuszami w ramach kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej oraz zwiększaniu udziału interesariuszy w kształtowaniu i prowadzeniu polityki przestrzennej.

Partycypację społeczną prowadzi się:

- w sposób umożliwiający **aktywny udział** interesariuszy, w tym osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- poszanowaniem **jawności i sprawności postępowania** w sprawie sporządzania aktów planowania przestrzennego;
- z użyciem opracowanych **w niespecjalistycznym języku informacji** o sporządzanych aktach planowania przestrzennego, w szczególności wyjaśniających konsekwencje sporządzanych aktów planowania przestrzennego.

Formami konsultacji społecznych są

Obowiązkowa forma

- ✓ zbieranie uwag

Przynajmniej 1 forma

- ✓ spotkania otwarte
- ✓ panele eksperckie
- ✓ warsztaty

poprzedzone prezentacją projektu aktu planowania przestrzennego

Przynajmniej 1 forma

- ✓ spotkania plenerowe lub spacery studyjne
(zorganizowane na obszarze objętym aktem planowania przestrzennego)
- ✓ ankiety lub geoankiety;
- ✓ wywiady,
- ✓ prowadzenie punktu konsultacyjnego
lub dyżury projektanta

Formami konsultacji społecznych są

- 1) zbieranie uwag;
- 2) spotkania otwarte, panele eksperckie lub warsztaty, poprzedzone prezentacją projektu aktu planowania przestrzennego;
- 3) spotkania plenerowe lub spacer studyjne, zorganizowane na obszarze objętym aktem planowania przestrzennego;
- 4) ankiety lub geoankiety;
- 5) wywiady, prowadzenie punktu konsultacyjnego lub dyżury projektanta.

2. Konsultacje społeczne prowadzi się z wykorzystaniem co najmniej formy, o której mowa w ust. 1 pkt 1, jednej z form, o których mowa w ust. 1 pkt 2, oraz jednej z form, o których mowa w ust. 1 pkt 3–5.

3. Dopuszcza się przeprowadzenie konsultacji społecznych również w innych formach niż określone w ust. 1.

„Prawa podstawowe mogą być skuteczne w życiu obywateli wyłącznie w społeczeństwie, w którym niezależne sądy gwarantują możliwość ich dochodzenia i w którym zapewnia się warunki do prowadzenia otwartej i merytorycznej debaty demokratycznej z udziałem niezależnych mediów i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego.”*

Dialog i współpraca z obywatelskimi są nie tylko dobrą praktyką, ale także wymaganiem prawnym i wartością

💬 Komunikacja i relacje

- Bądź **asertywna/-y** i **zaangażowana/-y**
- Buduj **relacje** z osobami i instytucjami, które mogą pomóc
- Miej **wątpliwość i zaniepokojenie**

🧩 Działania i argumenty

- Opowiadaj **historie** – poruszają bardziej niż dane
- Jak masz **dane** – **wykorzystaj je!**
- Pamiętaj, że **wiedza to siła**

💧 Postawa i wytrwałość

- **Nie poddawaj się** przy pierwszych trudnościach
- Działaj z **przekonaniem i troską o sprawę**
- **Licz się z krytyką** – to część procesu zmiany

*„Nigdy nie wątp, że mała grupa zaangażowanych ludzi może zmienić świat.
W rzeczywistości to działa tylko w ten sposób.”*

Margaret Mead

---

www.maszglos.pl

<https://www.facebook.com/maszglos/>